

ИВАНА Р. ГЛИГОРИЈЕВИЋ¹
УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ЗА ОРИЈЕНТАЛИСТИКУ

ХЕТЕРОСТЕРЕОТИПИ О ОРИЈЕНТАЛНИМ ЈЕЗИЦИМА У МРЕЖИ ВЕРБАЛНИХ АСОЦИЈАЦИЈА

САЖЕТАК. У раду ћемо анализирати вербалне асоцијације говорних представника српског језика у вези са називима оријенталних језика. Вербалне асоцијације су прикупљене у асоцијативном тесту, у ком је учествовало 654 испитаника, а на месту речи-стимулуса нашли су се лингвоними *арапски језик*, *турски језик* и *персијски језик*. Од испитаника се тражило да на дате стимулусе одговоре првом речју или групом речи која им падне на памет. Прикупљене одговоре (реакције) смо поређали по фреквентности и анализирали по тематским групама, од којих се издвајају оне заступљене код сва три стимулуса: који је језик за шта добар, шта знамо о оријенталним језицима, какви су ови језици и како нам звуче. Реакције су анализирани тако да се стекне увид у уврежене стереотипе о датим оријенталним језицима код нас. Резултати су показали да испитаницима у анкети није страна представа о арапском, турском и персијском, али се многи популарни ставови и судови о њима могу разумети као израз недовољне и површне обавештености и приписати утицају медија.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: вербалне асоцијације; асоцијативни тест; арапски језик; турски језик; персијски језик; српски језик.

¹ ivanamali@fil.bg.ac.rs

Рад је примљен 18. новембра 2017, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 14. марта 2018.

УВОД

Иако је настала као психолошка метода, анализа вербалних асоцијација добијених у асоцијативном тесту већ деценијама се користи у лингвистици, где је до сада највише примењивана у проучавању словенских језика. Према одређењу П. Пипера, вербалне асоцијације су заправо „[в]езе међу речима које се испољавају као употреба једне речи која има за последицу активирање знања о некој другој речи или изразу“ (Пипер, 2009, стр. 85). Вербалне асоцијације прикупљају се методом асоцијативног теста, где се од испитаника тражи да, на задату листу *речи-дражи* или *речи-стимулуса*, одговоре првом речју или изразом који им падне на памет. Добијени одговори, који се називају *речи-реакције*, затим се пребројавају, слажу по учесталости и анализирају по различитим критеријумима (Драгићевић, 2010, стр. 23; 43–44).

Током последњих петнаестак година, код нас су се вербалним асоцијацијама бавили лингвисти Предраг Пипер, Рајна Драгићевић и Марија Стефановић, аутори *Асоцијативног речника српског језика* (2005) и *Одбрајног асоцијативног речника српског језика: од реакције ка стимулусу* (2011). Ови речници су настали на основу шест стотина стимулуса, за које је прикупљено и по осамсто асоцијација. Поред самих речника, из овог истраживања је проистекло више радова који се баве асоцијативном методом или анализом прикупљеног материјала по различитим критеријумима и са различитим циљевима – од чисто лингвистичких до оних интердисциплинарних. Рад на који смо се у великој мери методолошки ослањали је анализа реакција на стимулусе: *српски језик*, *руски*, *енглески језик*, *хрватски језик* и *бошњачки језик*, чији је аутор П. Пипер (2010, стр. 229–254).

Наше истраживање је засновано на сличним методолошким основама на којима је постављен и *Асоцијативни речник*, али је наш корпус био знатно мањег обима. Обухватио је дванаест стимулуса везаних за Оријент, од којих смо три стимулуса издвојили за ово истраживање. Реч је о стимулусима *арапски језик*, *турски језик* и *персијски језик* (у даљем тексту: АЈ, ТЈ и ПЈ). Иако обилује лингвонимима, *Асоцијативни речник* не садржи дате синтагме на месту стимулуса, али се оне јављају као реакције на друге стимулусе – лексема *арапски* као реакција на *јовориши*; АЈ као реакција

на *дошњачки језик* и лексема *џурски* као реакција на *дошњачки језик 2*; *чај*; *српски језик*.

Осим ових неколико вербалних асоцијација, до сада на српском језику није спроведено обимније истраживање о стереотипима везаним за дата три оријентална језика, па о њима знамо само посредством других извора. Рецимо, Р. Бугарски наводи да се арапски у западној култури сматра једним од најтежих језика за учење (2005, стр. 44), као и то и да се турски језик у нашој средини повезује са економски заосталим становништвом високе стопе неписмености, пошто се етнички стереотипи о Турцима преносе и на језички план (2003, стр. 111).

Будући да се бавимо етнокултурним стереотипима, истражујући оно што о појединим језицима (а преко њих најчешће и о њиховим говорницима) мисли обичан свет, наше истраживање спада у област народне лингвистике, а излази и ван њених оквира – у домен лингвокултурологије и етнопсихолингвистике (Бугарски, 2005, стр. 46; Пипер, 2010, стр. 230). Стереотипи, као „упрошћене менталне представе о датим појавама“ (Bugarski, 2005, стр. 45), „постоје тамо где постоји потреба за категоризовањем или типизирањем“ (Влаховић, 1997, стр. 63). Донедавно је у науци владало уверење да се стереотипно мишљење изједначава са пуким незнањем и предрасудама, па су уврежени стереотипи одбаћивани као лажни, негативни и штетни. Данас се сматра да неки стереотипи могу бити истинити, позитивни и корисни, јер они подстичу сазнајно битне процесе категоризације света у ком живимо. Стереотипи настају сврставањем ствари и појава које нас окружују у категорије, да бисмо их боље и лакше разумели, објашњава Бугарски (2005, стр. 45).

У улози испитаника у нашој анкети нашла се млађа популација, која се одазвала путем друштвених мрежа и попунила тест на вебу, крајем 2015. године. Од испитаника нисмо тражили податке о годинама, полу и образовању, јер нисмо желели да сувише посла одврати поједине испитанике од попуњавања анкете. Но, ипак можемо са сигурношћу тврдити да већину испитаника чини млађа популација која студира на неком од факултета Београдског универзитета, јер смо захтеве за попуњавање анкете слали управо њиховим групама на друштвеним мрежама. У анкети је учествовао и један број студената Оријенталистике, па не изненађује то што се у неким реакцијама испитаника види добра упућеност у реалије оријенталних језика.

Од укупно 654 испитаника, стимулус АЈ изазвао је 719 реакција, стимулус ТЈ 701, док је ПЈ изазвао само 658 уз већи број испитаника који нису имали никакву асоцијацију. Навешћемо прикупљене реакције, поређане по фреквентности, уз број понављања на крају низа, за сваку реакцију која се јавља више од једног пута. Потом ћемо их анализирати према тематским групама које чине структуру стереотипа о датим оријенталним језицима код нас.

РЕАКЦИЈЕ НА СТИМУЛУС АЈ

Куран 43; њисмо 28; њежак 23; арајско њисмо; хијеролифи 19; ислам; калиграфија 15; Араји 11; Дубаи 9; Блиски исток; с десна на лево; слова 8; комликован; Филолошки факултет 7; арајски дројеви; њисање здесна налево; њоезија; њусиња; њешко 6; Еијаи; занимљив; Кур'ан; слева надесно; Саудијска Арадија 5; дројеви; дијалекти; знакови; неразумљиво; семийски; чудан; чудна слова 4; 1001 ноћ; дијалекти; комликовано; лей; мелодија; музика; муслимани; њеознаи; неразумљив; њисање са десна на лево; њероризам; уметност; уназад; хиеролифи 3; Алах; алиедра; арајска слова; вера; десно на лево; дијалекти; занимљиво; здесна налево; њинтересантно њисмо; корен; кукице; лейо њисмо; њубав; мелодичан; мерхадан; миситчан; њеознаи; њихово њисмо; оријенталистика; њерсекиван; са десна на лево; са лева на десно; семийски језици; симболи; сирани језик; сирудије; факултет; харфови; шеракоис; шеик; Шехерезада; шкрадоине 2; 112 слова; аџа; AirSerbia; Al Jazeera; ал џазира; Аладина; Алагин; ал-џорџам; Алибада; Алибада и 40 раздојника; алкохол; алхемија; анџика; арабеска; арабизми; Арадија; Арадијско њолуосирво; арадика; арадики; арајски број; Араф; без много граматике; дело; денјалско њисмо; доаи; доаисиво лексике; број; будућност; веровајно није исто што и њурски; весити; више језика; вјеровајно чудно ломљење језика, не знам; волела дих да научим; време; врло њежак; врло чудан језик; Гадафи; глаолица; глаитли њредах; илуд; џомила џачака; граматика; ирлени; ирдосит; даљина; десна сирана џри њисању; десно; диван језик; дивно; Доха; Драјана; дрвни језик; друја цивилизација; друјачија лџика; еџоџика; Ел џазира; Ениса; жврљоџина; замршено; занимљива култура; занимљиво њисмо; звезде; звук; звучи као свађање; здесна; зелено; злаитни џерјаменит; знаковно њисмо; и култура; Ивана; Ивана Иџа; изборни; извор; њинтере-

санџан; инџересанџне шаре (зајраво су слова); иншала; Ирак; ИСИС; исламисџика; исџорија; ишну-алах; јахфахф;лафх;; једва чекам да ја научим; једна особа која сџудира арайски; језик; језик бугуђносџи; језик који џоворе Араји; језик Курана; језик слова Даад; језик сџарих народа; Јелена; Јужна Азија; Каиро; камен из Розеџе; камиле; караван; Каџић; кашаљ; кваке; Кинез; кџиџа; кџижевносџи; кодови; колеџница са Филолошкој; комџикован језик; комџиковано џисмо које ди дефиниџивно џребало џређи на лаџиницу; комџикованосџи; консонанџи; конџира; конџира се чиџа; конфузија; красна слова; краснойис; креџиџање; крива слова; криве линије; куке и кваке; кукичава слова; кулџура; Кураан; лако научиџи; леваџи; лево; Лејла Тани; леј рукойис; леје шаре; лејоџа; лејоџа џисма; лејовање; лијејо звучи; Ловац на змајеџе; џубавна џоезија; џудичасџа доја; Марија; Мароко; мархада; маџемаџика; маџемаџичка; махала; Махмуд; медиџина; медреса; мелодично; мелодичносџи; мени не даш џознаџ језик; мерхада; месец; милозвучан; милозвучносџи; мислиоџи; мисџика; мноџо ја волим; моџиваџија; мођан језик; мумлање; н/а; најдоџаџији свеџски језик; најдоџи; наоџака слова; наоџако; наоџако џисање; наоџако џисмо; наоџачке; „наоџачке“ чиџање; начин чиџања; не звучи лејо; не разумем; невероваџан; нејаснођа; нема вокала; необичан; необичан језик; необична слова; необични симболи; неџознаџ мом уху; неџривлачно; неразумџивосџи; неџиџо лејо; никад чуо; оаза; одрнуџо џисмо; одврајно; океан океана; ориџенџалан; орнаменџи; орнаменџика; особе које сџудирају џај језик; џесме; џешкир; џирамиде; џисање; џисање здесна на лево; џисање здесна налево; џисање и чиџање с лева на десно; џисање наоџако; џисање са десна у лево; џисање са лева на десно; џисање улево; џисање уназад; џисмо је уназад; џисмо с десна на лево; џисмо у кривим линијама; џише се с десна на лево; џоџиџуно друџаџији; џрви и џлавни језик ислама; џревише слова х; џреисламска џоезија; џрелей; џрелейа џубавна џоезија; џријаџељсџиво; џринчеџи; џрофџиџадилан; џушка; разни дијалекџи; расџросџрањеносџи; рџхмрџх; речник; ружан; рукойис; с десна улево; с лева на десну џисање; салам; саламалејкум; Салахадин; салеџ алејкум; Самарканд; Сандакан; свејло; селам; семџиџска џруја језика; серије; синајски језик; синонимија; Сирија; слаџко; сликање; слике; сличџице; слова К и Х; слово Зауп; слово Х; служдени језик арайских земаља; сџајање; сџеџифичан; сџоразумевање умеџношђу; сџари језик; сџаросџи; сџиран; сџудирање; сунце; сунчева и месечева слова; суџроџан смер џисања и чиџања; суџроџно џисање нашем; џаласи; џежак за учење; џежак изџовор; џежак језик; џерорисџи; Теуфик ал Хаким; џешко за џреџознавање; џешко за разумеџи; џешко научиџи; џешко џисмо; џири вокала; Туареј;

шурдан; ужасна слова; узбудљив; украс; улево; фаншасићчан; фарси; филозофи; француски; фрекфеншна ујошреда суласника х; х; хадиби; хађидађи; халифай; Хамза Намира; хедрејски; хедрејски језик; херолифи; хиеролифе; хијелоірифи; „хијеролифи“; Хиљаду и једна ноћ; xxxxxxxx; xxxxxxxxxxxxxx; цвей мандала; циански; црно; цршање; цршежи; цршице; чийај с десна на лево; чудни іласови; чудни знакови; чудно іисмо; цабе сам іа учио; цихаг; шайор; шифре; шкрадойис; шіанско село; шукрам; ain; ghain; Qatar; Quran.

РЕАКЦИЈЕ НА СТИМУЛУС ТЈ

серије 58; шурцизми 30; серија; шурске серије 28; цезва 12; авлија; шежак 11; Исшандул; шурцизам 10; јок; мерхада 9; Ашашурк; лашиница; Турска 8; шурска серија; Турци 7; Сулејман 6; даклава 5; даклаве; дре; дурек; занимљив; лей; мелодичан; мелодичносћ; ТВ серије; чудан 4; аман; ислам; јасшук; јоріан; кафа; Кемал Ашашурк; лейо; машала; не знам; неіознашо; Орхан Памук; сріски језик; Сулејман Величансшвени; шурцизми у сріском; шурцизми у сріском језику; факулшеш 3; алушшнација; алшјаски; арайски језик; Бејза; Босфор; вокална хармонија; іруд; диван; коміликовано; мелодија; народне іесме; неіодичан; неіазумљив; Оријенш; іозајмљенице; реформа; ружан; сарма; серија Сулејман; сріски; сшрани језик; шешак језик; шршовина; филцан; чаршија; шећер; te-sekur ederim; sok 2; 21; 70 милиона іоворника; 8000 шурцизама у сріском језику; Абудекир; алушшални; алушшинашшван; алушшинашшшвни; алушшинашшшвни језик; алушшинашшшвни језици; алушшинашшшшносћ; ага; админисштрација; Азија; Аја Софија; ајвар; арайски; арайски ушшцај; ашшал; аушшохшони језик Мале Азије; Ахмед Таншнар; дакишш; длу-длу...; Богрум; дорек; дрбљање; дрзо; дркови; дројни шурцизми у сріском језику; дујрум; дујук; велика іомама на Филолошком за шурски језик; велики ушшцај на сріски; веіома лак за научишш; вилајеш; возачи камиона; іоворљив; ірамашшика; ірозан; ірозно звучи; іруди дшскоисшшочни језик; ірудо звучи; ірудосш; іушшање; гаљина; десшурн; дијалекаш; догавање насшшавака на реч; домаћински; досадан; досадне серије; досша наших речи іреузешшх; досша іреузешшх речи; дуван; диг дур; дурдурдурдур; јенем; јнм; „Езел“ шурска серија; ешска іоезија; задава; замарајућ; занимљиво; зашшворени самоіласници; зашшоченишшшво; звучан; змија; знакови; и дез шшачкице; и књіжевшносћ; ишране серије; изафеш; ізіледа

смешно; изјовор; имјерија; Инсјамбул; иншалах; иришира; Исјамбул; исјо као арайски; јакшамар; јакшамлар; жарак; језик ко и друји; језик који јоворе Турци; језик са највише вокала; Јелена; јок – реч; јок, јок; још ружнији; још шјежи; још чуднији; јуї; Калемејдан; „као“ индоевројски; као и ирејходни; кайешан; кебад; кедај; Кијар; књижевност; ко наш, ал друјачији; кодови; кожне јакне; комјлексна јрамајика; комјликован; комјликована јрамајика; корен наших речи и музике; Косово; косј у јрлу; крајки вокали; крв као сродсјво и крв као рај; куке и мојике; кулјурна револуција; Куран; кухиња; лак; лајинична слова; леј за учење; лејојја; лејо; лира; лодојомија; лоше се љубе; љубав; маказе; мелодично; мерак; мерси; мешавина; мнојо речи се корисји у срјском језику; мнојо јурских речи у срјском језику; мнојо умлауја; можда јурцизми моју јомоћи да јонешјо разумем; молишва; море; мрнјаније; музика; мумлање; муслиман; Мусјафа Кемал Ајајурк; најорно; насјавци; најјис у Тојкаји јалаји; наш има њихових речи; не баш лак; не бих учила; не свија ми се; неинјересанјан; нејасан; неке заједничке речи; неке јурске речи; неке фразе на јурском; немам; немачки; немелодичан; немојућ за учење; нејознаница; нејознај; нејојмљивост; нејривлачан; нејријајан; нерајовейност; неразумљиво; нишја ми не јада на јамай; нишја не разумем; Нови Пазар; ноћ; одврајност; окујајација; олум; оријенјалисјика; османски; Османско царсјво; осредњи значај; ојоман; јара уши; јарам јарчад; јаршицији; јенцер; Пинк; јојајмице; јознај; јознај ми је; јола ја разумем; јојуларан; јоршјалски; јосао; Прва; јредрз; јревог; јрејлављеност се ријама; јрисујан у срјском кроз речи; јришисак; јројрес јурских се рија; јрофесија; јуризам; рајлук; рајнички језик; реформе; речи које често корисјимо; речи у срјском; Риза; ружан алфабет; ружан језик; ружно; ружно звучи (за мене); ружњикав; садржи архаизме нашеј језика; сајуница; сарај; сасвим ок; севдах; Севилај; семилоулудлу :); се рија „Сулејман Величансјвени“; се рије :); симјајичан; симјајично; скоро ја срјски :); славуј; сличан; сличан арайском; сличан у неким речима нашем; сличне речи као у срјском; сличност; сложеност; смер на факулјешу; сјонјаност; Срдија; срјски дијалекј; сја ра јрашњава улица са калдрмом; сја ромодно; сја ран; сјудује; сујласници; Сулејман Величансјвени на Првој; Сулјан Ахмай; суфикси; јамно; јврди јласови; шјежак за учење; шешко ја је научиши; шрадиција; шражење јурцизма; шрјовац; шрећи језик јо важност; шрТ; шјујин; шурбан; шурбо фолк; шурска јородица језика; шурске јесме; шурске речи у срјском; шурске руне; шурски језик; шурцизми (у срјском језику); шевайи; шјурија; у нашем језику; ујурсус; узумле; умлауј; ушицај на срјски;

фасуљи; Файима; Филолошки факултет; фрфљање; хајде; хамам; харем; хармонија; хаџи; хиеролифи; хоџа; храна; циџански језик; циџара; чорбас; црвено; чај; челик; чудан изговор; чудна слова; чучулар; џенм; шољице; шџа значи 'лар'?; шушкав; afietolsun; ama hiç bir şey; çok güzel; çok güzel; çok güzel dil :); iyi aksamlar; merhaba, arkadasim!; wtf.

РЕАКЦИЈЕ НА СТИМУЛУС ПЈ

Иран 65; шейих 23; фарси 19; нејознај 18; њоезија 16; не знам 15; исџорија 13; нејознајо 12; Персија; шежак 10; мачка 8; Авџанисџан; сџари језик 7; нишџа 6; арайски; арайско џисмо; индоевројски језик; Персијанџи 5; занимљив; Зарџусџра; знакови; кулџура; џерсијска мачка; џисмо; сџар; ћилим; чудан 4; Аладин; дајке; дрвени; дрвенно; дрвеносџи; калиџрафија; књижевносџи; никад чула; Хиљаду и једна ноћ 3; 1001 ноћ; Авесџа; Алах; арайски језик; Дарије; дрвна кулџура; дрвени језик; еџоџика; Еуфрай; зороасџризам; изумро; индоевројски; језик сџаре цивилизације; Калила и Димна; леџоџа; немам асоџијацију; немам џојма; неџичан; нејознаница; нејознај ми је; никад џа нисам чуо; никад чуо; нисам чула никад; нишџа ме не асоџира; Пахлави; џерсијско џисмо; сличан арайском; сличан џурском; сџаро; сунџе; Таџикисџан; шейиси; Техеран; џурски језик; хиџеролифи; цивилизација; шах 2; а?; Авиџена; Ајмак; Александар Македонски; алфаџеџи; анџика; анџички; арџх...; археџоџија; асоџијација на сџари језик; Ахура Мазда; дајка; даш нишџа; џез асоџијације; џлизак; џоџаџи; дрзо; Вавилон; вино; више џркљања неџо холандски; Вишња; волео џи чуџи :); George Clooney који џа џовори у једном филму...; Гилџамеш; џлуџосџи; џовор духа из чарџдне ламџе; џрамаџиџка; џунџула; џалека исџорија; џалека џрошлосџи; дриваџи; џодар; дрван; дрвна књижевносџи; дрџи језик ислама; еџоџиџк; еџоџично; елеџанџан; Елиџни Одреди; жуџо; џадон; заводљивосџи; џаџонейџка; занимљиво; заџин; званиџни језик у Ирану, Авџанисџану и Таџикисџану; зелено; Зеркс; значајан; изаџеџи; изџорни; изџудљен; изумро?; Ил; Инџија; индоевројски језик; индоевројски; инџересанџан; инџересанџино; инџалах; ирански дијалекџи и језик; ирански језик; ирански народ; Иранџи; исконско; искиривљен арайски; ислам; исџо; исџо као арайски; исџоријско наслеђе; јако сџар језик; један од најсџаријих језика; језик; језик који џоворе џоједини народи Блискоџ исџоџка; језик кулџуре; језик мира и џубави; језик џоезије; јел џо џосџоџи; како?; као арайски; кафа; Кели-

ла и Димна; Кир Велики; књиџа; комџикован; комџикован језик; комџиковано; корен; корисџан; Краљ од Персије; Куваџи; Куран; курс; лак; лала; Лалезар; ламџа; лей; лейо; лейоџа језика; лиџераџура; љубав; мају?; Мала Азија; Месоџоџамија; меџла; Миљана; минџуше; минијаџуре; мислим да џа никад нисам чула; мисџичносџи; мџаукање; Моџсије; мокар џеџих; мрџав; музика; муџање; н/а; на жалосџи, изумируџи; на Филолошки факулџеџи :); надесно; најлеџше љубавне џесме; најсџарији; народ; не дих џреџознао; не знам џа; не знам нишџа; не знам нишџа о њему; не знам, чуо сам да је џоџски; не џада ми нишџа на џамеџи; не џревише џеџак; не разликујем џа од арайскоџи; неарайски језик; незанџересованосџи; нема џде да се учи; немам; немам асоџијаџија; неџознаџи за мене; неџознаџи мом уху; неџознаџи скроз; неџознаџиосџи; неџосџојеџи; нераџовешџносџи; неразумљив; неразумљиво; нешџо архаично; нешџо неџознаџи и еџоџично; нешџо џоџиуно неџознаџи; Нина; нисам ни знао да џосџоџи; нисам чула; нишџа :/; нишџа не знам о њему :/; нишџа не знам о џоџе; нишџа не џада на џамеџи; њаџиџоџех; Омар Хаџџам; Ориџеџи; ориџеџиалан; ориџеџиалисџика; оџменосџи; Пахлеви; џер; Перџијанџи; џерсиџска кџиџевносџи; џерсиџске даџке; Персиџски залив; џерсиџски изафеџи; џерсиџски језик; џерсиџски краљ; џерсиџски речници; џерсиџски џеџих; џерсиџски-арайски = срџски-хрваџски, исџи језик различџиџ дијалекџи; persup; џесме; џесник; џлава доџа; џлеме; џлеменџиосџи; џлемсџиво; џоџаџмљенице; џомало смџешан; џомало џеџак; џоседан алфадеџи; џоседно џисмо; џоџиуно неџознаџи; џоџиуно неџознаџи; џоџиуно сџран; џразно; џраисџорија; џревише џеџак; џреслаџки колачи; џривлачно; Принџ од Персије; Princ of Persia; Принџ Персије; џричају кроз нос; џриче; џрошлосџи; џусџиџа; развлаче; разнолик; расџеџнуџи; райоџи; реч чамаџ; Руми; Саџ Сафари; сасвим друџаџиџи; сачуван језик и иденџиџеџи; серија Bones; слика; слично као арайски; сличносџи арайском језику; сличносџи са арайским ј.; слова; слово х; служдени језик Ирана; Сџарџааа; сџеџифичан; сџеџифично; сџој индоевроџскоџи језика и семџиџскоџи џисма; срџски језик; сџар језик; Сџара Грчка; сџара кулџура; сџари; сџари вијек; сџарина; сџарински; сџаро џисмо; сџаросџи; сџрани језик; сџрано; џалидан; Тиџар; џкање; џо вџеровџино само Хегх зна; џоџално неџознаџи древна џема; Туареџи; џурски; ћилими; уздудљив; умџеџносџи; урду; усамљен, издвојен а равноџраван; учи моџа друџариџа; факулџеџи; фарисеџи; филм 300; филмови; филозоџија; Фирдуси; х; Халед Хосеџни; Хамуради; хиероџлифи; хироџлифи; хунернаме; чџиџање нечеџа уклесаноџи на камену; чудни знаџи; чудно; Шам; шаренило; Шахнама; Шахнаме; Шехереџада; шџа је џо; шџа је џо?; шџишџи шџишџи шџишџи; chodafez; omg; wtf .

НАЈВЕЋЕ ТЕМАТСКЕ ГРУПЕ

Стимулус АЈ нас најчешће асоцира на арапско писмо. Иако реакције *џисмо* 28 и *арайско џисмо* 19 долазе на друго место по фреквентности, после реакције Куран 43 (уз облике Кур'ан 5; Кураан; *Quran*), арапском писму је посвећена највећа тематска група у асоцијативном пољу датог стимулуса. У њој су најфреквентније оне реакције које се односе на хијероглифе (*хијероџлифи* 19; *хиероџлифи* 3; *хероџлифи*; *хиероџлифе*; *хијелоџлифи*; „*хијероџлифи*“), будући да ова лексема у српском језику означава „нечитљива слова, рукопис; тешко разумљиво писмо; свракопис“ (Шипка и Клајн, 2011, стр. 1401). Арапско писмо привлачи нашу пажњу и својом различитошћу, због које га наши испитаници сликовито описују читавим низом речи и израза (*знакови* 4; *кукице*; *симболи*; *швракоџис*; *шкрадоџине* 2; *џомила џачака*; *жврџоџина*; *инџересанџине шаре* (*заџраво су слова*); *кваке*; *кодови*; *крива слова*; *криве линије*; *куке и кваке*; *кукичава слова*; *леџе шаре*; *неодични симболи*; *џисмо у кривим линијама*; *сликање*; *слике*; *сличице*; *џаласи*; *украс*; *црџање*; *црџежи*; *црџице*; *чудни знакови*; *шифре*; *шкрадоџис*). Пажњу привлачи и супротан смер писања арапског писма (*с десна на лево* 8; *џисање с десна на лево* 6; *џисање са десна на лево* 3; *десно на лево*; *здесна налево*; *са десна на лево* 2; *десна сџрана џри џисању*; *десно*; *здесна*; *џисање здесна на лево*; *џисање здесна налево*; *џисање са десна у лево*; *џисање улево*; *џисмо с десна на лево*; *џише се с десна на лево*; *с десна улево*; *улево*; *чиџај с десна на лево*), а један број испитаника је, вероватно случајно, навео погрешан смер писања (*с лева на десно* 5; *са лева на десно* 2; *леваџи*; *лево*; *џисање и чиџање с лева на десно*; *џисање са лева на десно*; *с лева на десну џисање*).

Кад чита стимулус ТЈ, просечан говорник српског језика прво помисли на турске серије, захваљујући вишегодишњој популарности ових серија код нас, нарочито серије Сулејман Величансџвени (*серије* 58; *серија* 28; *џурске серије* 28; *џурска серија* 7; Сулејман 6; ТВ *серије* 4; Сулејман Величансџвени 3; *серија Сулејман* 2; *досадне серије*; „Езел“ *џурска серија*; *иџране серије*; Пинк; Прва; *џреџлављеносџ серијама*; *џроџрес џурских серија*; *саџуница*; *серија „Сулејман Величансџвени“*; *серије* :); Сулејман Величансџвени на Првој). Другу важну тематску групу чине асоцијације на турцизме (*џурцизми* 30; *џурцизам* 10; *џурцизми у срџском*; *џурцизми у срџском језику* 3; 8000 *џурцизама у срџском језику*; *бројни џурцизми у срџском језику*; *џур-*

цизми (у српском језику)), уз већи број других реакција, које се одnose на везе српског и турског језика (*џозајмљенице 2; досџа наших речи џреузџџих; досџа џреузџџих речи; ко наш, ал друџачиџи; корен наших речи и музике; мноџо речи се корисџи у српском језику; мноџо џурских речи у српском језику; можда џурцизми моџу џомоџи да џонџџо разумем; наш има џихових речи; неке заједничке речи; џозајмице; џрисуџан у српском кроз речи; речи које чеџо корисџимо; речи у српском; садржи архаизме нашеџ језика; скоро џа српски :); сличан; сличан у неким речима нашем; сличне речи као у српском; сличноџи; српски дијалекџи; џражење џурцизама; џурске речи у српском; у нашем језику; уџицај на српски; велики уџицај на српски).*

Код стимулуса ПЈ, после лексеме *Иран 65*, друго место по фреквентности припада лексемама *неџознаџ 18* и *неџознаџо 12*. Ове реакције припадају највећој тематској групи датог стимулуса, која сведочи о томе колико на овим просторима слабо познајемо персијски језик. У савремени српски стереотип о ПЈ уткане су и многе друге реакције које садрже реч *неџознаџ* или њене деривате (*неџознаџица; неџознаџ ми је 2; неџознаџ за мене; неџознаџоџи; неџознаџ мом уху; неџознаџ кроз; неџџо неџознаџо и еџџично; неџџо џџџуно неџознаџо; џџџуно неџознаџ; џџџуно неџознаџо; џџџално неџознаџа древна џема*). Многи испитаници су навели да не знају ништа о персијском језику (*не знам 15; не знам џа; не знам ниџџа; не знам ниџџа о џему; не знам, чуо сам да је џоџски; ниџџа не знам о џему :/; ниџџа не знам о џоџе*), неки испитаници овај језик никад нису чули (*никад чула 3; никад џа нисам чуо; никад чуо; нисам чула никад 2; мислим да џа никад нисам чула; нисам чула*), или можда нису ни чули за њега (*а?; јел џо џџџоџи; како?; неџџџоџеџи; нисам ни знао да џџџоџи; отг; џо вјеровално само Херх зна; џџа је џо; џџа је џо?; wtf*). Има и оних погрешно обавештених, који вероватно, због непостојања државе зване Персија, мисле да ни персијски језик више не постоји (*изумро 2; изџудљен; изумро?; мрџав; на жалџџи, изумируџи*).

КОЈИ ЈЕ ЈЕЗИК ЗА ШТА НАЈБОЉИ?

Ако је арапски језик Курана, турски – језик серија, онда је персијски језик историје и књижевности. Значајан број асоцијација од-

носи се на историју (*истиорија* 13; *далека истиорија*; *далека прошлост*; *истиоријско наслеђе*; *џраистиорија*; *џрошлост*), историјске личности (*Дарије* 2; *Авицена*; *Александар Македонски*; *Гилџамеш*; *Зеркс*; *Кир Велики*; *Мојсије*; *Омар Хајјам*; *Руми*; *Фирдуси*; *Хамуради*) и историјске топониме (*Вавилон*; *Месоџоџамија*; *Сџарџааа*). Асоцијације на књижевност су такође фреквентне – најчешће се односе на персијску поезију (*џоезија* 16; *Фирдуси*; *Омар Хајјам*; *Руми*; *Шахнама*; *Шахнаме*; *језик џоезије*; *најлејше љубавне џесме*; *џесме*; *џесник*), затим на Хиљаду и једну ноћ (*Алагин*; *Хиљаду и једна ноћ* 3; *1001 ноћ* 2; *џовор духа из чаробне ламџе*; *ламџа*; *Шехерезада*) и персијске дајке (*дајке* 3; *дајка*; *џерсијске дајке*).

ШТА ЗНАМО О ОРИЈЕНТАЛНИМ ЈЕЗИЦИМА?

Судећи по великом броју реакција, испитаницима су најпознатије турске речи и изрази. Као последица блиских контаката и историјских веза између нашег и турског народа, турски је извршио велики утицај на лексикон српског језика, па се слој турцизама у српском фреквентно јавља међу реакцијама. Најфреквентнији турцизми су: *џезва* 12; *авлија* 11 и *јок* 11, а јављају се и следећи: *џре*; *џурек* 4; *аман*; *јасџук*; *јорџан*; *машала* 3; *сарма*; *филџан*; *чарџија*; *шећер* 2; *ада*; *ајвар*; *џакиши*; *џујрум*; *вилајетџ*; *џуван*; *јарак*; *маказе*; *мерак*; *џарам џарчаџ*; *џенџер*; *сарај*; *севџах*; *ћуџрија*; *уџурсус*; *хајџе*; *хамам*; *харем*; *хаџи*; *хоџа*; *чај*; *челик*. Поред тога, присутне су и турске речи и изрази, којих нема у српском језику – мањи број је написан на изворном језику, а већина онако како их испитаници чују (што указује на то да су ове речи до њих дошле усменим путем – вероватно преко турских серија): *ђенем*, *ђнм* и *џенм* (*canım*, 'драги'), *џур џур* и *џурџурџурџур* (*dur*, 'стани'), *џесџурн* (*destur*, 'пажња!'), *јакшамар* и *јакшамлар* (*iyi akşamlar*, 'добро вече'), *олум* (*oğlum*, 'мој син'), *узулме* (*üzülme*, 'не дрини'), *фасуљи* (*fasulye*, 'пасуљ'), *чорџас* (*çorbasi*, 'супа, чорџа'), *чучулар* (*çocuklar*, 'деца'); *ата хиџ бир шеџ* (*ata, hiçbir şey*, 'ама, џаш ништа'), *џок џузел* и *џок џузел* ('џаш лепо') и сл.

Што се тиче арапских речи и израза, оно што је до нас дошло, ушло је у српски преко турског, као језика-посредника. Вероватно многи испитаници, које *ТЈ* асоцира на турцизме, ни не знају да

је већи број њих заправо арапског порекла. Директних утицаја арапског на српски није било, тако да у слоју арапских речи и израза, међу реакцијама на стимулус АЈ, доминирају оне интернационално препознатљиве: *мерхадан* 2, *мархаба* и *мерхаба* (*marḥaban*, 'здрово'); *иншала* и *ишну-алах* (*in šā'a Allāh*, 'ако Бог да'), *саламалејкум* и *салем алејкум* (*al-salām 'alaykum*, 'мир с вама' /поздрав/); *салам* и *селам* (*salām*, 'здрово'); *хадиби* (*ḥabībī*, 'мој драги'); *шукрам* (*šukran*, 'хвала'); *алкохол* (*al-kuḥūl*); *махала* (*maḥalla*, 'четврт, квартал'); *медреса* (*madrasa*, 'школа').

Асоцијација на заједнички лексички слој у персијском и српском готово да нема, иако захваљујући генетској сродности ова два језика и арапско-турском утицају на оба, он несумњиво постоји.² Код стимулуса ПЈ је забележен врло мали број речи из овог језика: *јунула* (*qolqole*, 'гужва, метеж'), *иншалах* ('ако Бог да' /арапски/); *лала* (*lāle*, 'лала'); *задон* (*zabān*, 'језик') и *chodafez* (*xodāhāfez*, 'збогом').

Иако сваки од ова три језика припада другој језичкој породици (арапски семитској, турски туркијској, а персијски индоевропској), у српској језичкој заједници се за њих верује да су слични или исти. Најчешће влада уверење да су персијски и турски исти као арапски или слични њему (ПЈ 7; ТЈ 2), а за персијски се сматра и да је сличан турском (ПЈ 2). За персијски се још верује и то да је он *искривљен арапски*, као и то и да су *персијски* и *арапски* *истио шито српски* и *хрвајски* – *различити дијалекти истио језика*. Испитанике је на овакве закључке вероватно навела употреба арапског писма у персијском језику. Што се тиче турског језика, неки испитаници погрешно верују да се и он пише арапским писмом, судећи по следећим реакцијама: *знакови*, *хиеролифи*, *кодови* и *чудна слова*. Стимулус АЈ није изазвао сличне асоцијације, осим једне, у којој је испитаник закључио да арапски *вероватно није истио шито* и *турски*.

Од података везаних за арапски језик, нашим испитаницима су најпознатији они везани за његову функционалну подељеност, карактеристику која је у арапском језику врло изражена (*дијалекти* 4; *дијалосија* 3; *дијалекти* 2; *разни дијалекти*; *више језика*), а заступљене су асоцијације на његово генетско порекло (*семитски* 4; *семитски језици* 2; *семитска група језика*). Код ТЈ, најфреквентније се јављају асоцијације на латинично писмо, вероватно

² На пример, сличност у индоевропским називима за бројеве или у оријенталним називима за одећу – *чараје*, *шалваре* и сл.

да се укаже да оно није исто као арапско (*лајиница* 8; *лајинична слова*). Поред тога, присутне су и асоцијације на тип структуре турског језика (*ајлујинација* 2; *ајлујални*; *ајлујинајиван*; *ајлујинајивни*; *ајлујинајивни језик*; *ајлујинајивни језици*; *ајлујинајивност*). Стимулус ПЈ је изазвао највише асоцијација на генетско порекло језика (*индоевројски језик* 5; *индоевројски* 2; *индо евројски језик*; *индо-ирански*; *сјој индоевројској језика и семитској писма*).

КАКВИ СУ ОРИЈЕНТАЛНИ ЈЕЗИЦИ?

Вредносни ставови и судови о оријенталним језицима чине значајан удео у укупном броју реакција, а њихово тумачење може рећи много о стереотипима везаним за ове језике, као и о народима који њима говоре. У опису сва три језика фреквентни су придеви *леј* (АЈ 11; ТЈ 9; ПЈ 5) и *занимљив* (АЈ 8; ТЈ 5; ПЈ 5) а мање су заступљени и њихови синоними, *диван* (АЈ 2; ТЈ 2) и *интересантан* (АЈ 4; ПЈ 2). Поред тога присутне су и друге реакције усмерене на привлачност и лепоту ових језика – арапски је *неверовајтан*, *узбудљив* и *фантасичан*, турски *симпатичан* 2, *популаран* и *сасвим ок*, а персијски *привлачан*, *узбудљив* и *загодљив*. Постоји уврежена представа да су сва три језика *шешка* (АЈ 37; ТЈ 16; ПЈ 12) и *компликована* (АЈ 13; ТЈ 4; ПЈ 3). Највише реакција ове врсте везано је за АЈ, о чему је говорио и Р. Бугарски, када је навео да се арапски у западној култури сматра једним од најтежих језика за учење (2005, стр. 44). Неки испитаници оријенталне језике доживљавају и као *чудне* (АЈ 13; ТЈ 7; ПЈ 6), а описани су и другим придевима сличног значења – *специфичан* (АЈ; ПЈ 2), *необичан* (ТЈ 2; ПЈ 2), *нејознат* (АЈ 6; ТЈ 5) и *еџотичан* (АЈ; ПЈ 5).

Поред ових реакција, које су, мање или више, заједничке за дате стимулусе, значајан је и број оних које се разликују. Арапски се доживљава као *богат* (*дојат*; *дојатство лексике*; *најдојатији светиски језик*) и *стар језик* (*древни језик*; *стари језик*; *старост*), који је *неразумљив* 8 и *нејасан*, као *шианско село*! Арапски је језик *будућности* и *бизниса* (*персејиван* 2; *будућност*; *језик будућности*; *моћан језик*; *мојивација*; *профитабилан*), а на овакав закључак испитаници су вероватно дошли због арапских инвестиција код нас, о којима се у последње време често говори у медијима.

Код стимулуса ТЈ, предњаче негативне оцене (*ружан 2 досадан; још ружнији; не дих учила; не свиђа ми се; неинтересантан; нејривлачан; нејријатан; одвраћеност; осредњи значај; ружан афладеј; ружан језик; ружно; ружњикав; ситаромодно*). Он је још сложен, најоран и замарајућ – једном речју, *лобошомија!* Заступљеност негативних асоцијација можемо повезати са дуготрајним и комплексним везама између Срба и Турака, које су условиле постојање сложених стереотипа једних о другима. По свему судећи, историјски осећај непријатељства према турском народу се пренео и на план језика, па се нетрпељивост према припадницима овог народа одражава и на ставове према његовом језику.

Код ПЈ су врло фреквентне асоцијације на старост овог језика (*ситари језик 7; ситар 4; дрвени; дрвно; дрвносћ 3; дрвени језик; језик ситаре цивилизације; ситаро 2; аншика; аншички; асоцијација на ситари језик; дрван; дрвна књижевност; јако ситар језик; један од најситаријих језика; најситарији; нешто архаично; ситар језик; ситара култура; ситари; ситарина; ситарински; ситаро йисмо; ситаросћ*), а разлог за то вероватно лежи у честој употреби придева *йерсијски* у историјском контексту, док се за савремени контекст обично користи придев *ирански*. Стимулусу ПЈ су дате и неке изразито позитивне оцене, као што су *елегантан, ошмен и йлемениј*.

КАКО ЗВУЧЕ ОРИЈЕНТАЛНИ ЈЕЗИЦИ?

„Кроз лаичке судове о томе како који језик звучи“, преносе се и учвршћују широко распрострањени стереотипи о корисницима тих језика (Bugarski, 2005, стр. 86). Према резултатима анкете, арапски и турски се најчешће доживљавају као *мелодични* језици (ТЈ 11; АЈ 7), док ПЈ није изазвао ни једну фреквентну асоцијацију сличне врсте.

Арапски језик још важи и за *милозвучан 2*, а има и оних испитаника за које овај језик *не звучи лепо* – он је описан као *јрлени, јруд* језик, који личи на *кашаљ, крештање, мумлање и свађање*, а вероватно и на *чудно ломљење језика*. Пажњу испитаника привлачи и фреквентна употреба гласа /x/, кога, по оцени испитаника, у арапском има превише. Овај језик нашим испитаницима звучи као *хађидађи, јахфахф лафх, рихмрѝх* или *xxxxxxx*.

Турски језик се често доживљава као *ружан* 8, *џруд* 5 и *џрозан* 2. Он звучи као *дрдљање*, *џуџање*, *мумлање* или *фрфљање*. *Нејасан* је, *неразјовешан* и *шушкав*, па *џриџира* и *џара уши*. Ономатопејски је приказан речима *длудлу* и *семилоулудлу*. Као и претходни, и турски вероватно представља *чудно ломљење језика*, а сликовито је описан синтагмом *куке* и *моџике*. Говорници турског језика говоре *дрзо* 2, а уз многе *умлауџа* и *џврдих* гласова, што звучи као да имају *косџ* у *џрлу*.

За наше испитанике, персијски језик је *неразумљив* 2 и *неразјовешан*. Помало је *смешан*, јер звучи као *мјаукање* или *муцање*. Говорници персијског језика говоре *дрзо* и *кроз нос*. Они *развлаче*, *расџежу* и *више џрклају* него *Холанђани*. Персијски језик је описан следећим ономатопејама: *арџх*, *њањињоњех* и *џиџиџи џиџиџи џиџиџи*.

ЗАКЉУЧАК

На стимулус *AJ* су скоро сви испитаници имали барем једну, а неретко и више вербалних асоцијација – вероватно због тога што је овај стимулус био први у анкети. Када помисле на *AJ*, људи обично помисле и на арапско писмо, па је зато ова тематска група најобимнија и чини око 33% од укупног броја прикупљених реакција. У њој је читавим низом питорескних речи и израза описано ово писмо необичних слова и смера писања супротног нашем. Међу реакцијама у овој тематској групи се издваја стереотип о тешком и компликованом писму, а исти стереотип важи и за арапски језик уопште, што потврђује око 22% додатних реакција. На вредносне судове и ставове отпада око 15% прикупљених реакција, а у њих су уткани стереотипи о лепоти, милозвучности и необичности арапског језика. Изразито негативних ставова има врло мало. Од мањих тематских група у структури стереотипа можемо издвојити: религију (12%), будући да арапски језик представља њен неизоставан део, потом и арапска достигнућа (7%), по којима је арапски народ познат у свету, затим топониме (5%), чињенице и дефиниције (5%), арапске речи и изразе (3%), антропониме (2%), етнониме (2%) и свакодневни живот (2%), уз неколико мањих тематских група и реакције које нигде нисмо разврстали.

Када помисле на *TJ*, испитаници најчешће помисле на речи, било да су то турцизми у српском или турске речи и изрази којих

у српском нема. Ова тематска група има удео од око 29%, а одмах за њом следе и асоцијације на турске серије, које имају удео од око 21% у укупном броју прикупљених реакција. Већина испитаника је турски језик вероватно чула само у серијама, па о њему не зна много, али је зато свесна снажног лексичког утицаја турског на српски. Вредносни судови и ставови чине око 8% у укупном броју прикупљених реакција и показују да је слика *TJ* у асоцијативном систему испитаника хетерогенија него слика *AJ*, пошто су позитивне оцене стимулуса *TJ* по бројности сличне оним негативним. За неке је испитанике *TJ* леп, а за неке друге ружан језик, уз бројне друге сличне реакције мале фреквентности. Значајан удео негативних асоцијација вероватно је последица тога што се поједини наши негативни стереотипи везани за турски народ преносе и на његов језик. За разлику од стимулуса *AJ*, овде тежина језика није толико доминантна асоцијација. Она има удео од око 4%, док на писмо отпада скромних 2%. Од осталих група које дају допринос структури стереотипа, можемо издвојити чињенице и дефиниције (7%), топониме (4%), антропониме (3%), храну и пиће (2%), друге мање групе и неразврстане реакције.

Наша знања о *ПЈ* су врло штура. Када помисле на овај стимулус, испитаници обично помисле на то да им је дати језик непознат, да га нису чули, да не знају ништа о њему и слично. Овакве реакције имају удео од око 15% у укупном броју прикупљених реакција. Уз то, код стимулуса *ПЈ* забележен је највећи број испитаника без икакве асоцијације – број празних поља и одговори у којима се наводи да је асоцијација изостала имају удео од 8%. Вредносни ставови и судови заузимају око 19%, а међу њима се посебно издвајају оцене да је *ПЈ* стари, древни језик који је, уз то, тежак и компликован. Удео изразито негативних реакција је занемарљив, док међу позитивнима доминирају оне које се тичу занимљивости и лепоте овог језика. Ни овде нису изостале асоцијације на писмо, (4%) и на речи и изразе (1%), али је њихов удео мањи него код претходна два стимулуса. Од других тематских група издвајају се религија (17%), топоними (15%), књижевност (8%), потом чињенице и дефиниције (7%), асоцијације на (персијске) тепихе (5%), антропоними (4%), историја (4%), веза персијског са арапским и турским (4%), уз друге мање групе и неразврстане реакције.

Укупно узев, главни стереотипи које испитаници у анкети имају о оријенталним језицима, су да су они *шешки*, *компликована*

ни, леји, занимљиви и чудни. Ово су атрибуту који се приписују свим трима језицима, а истраживање је показало да има и многих других појединачних особина које се са њима стереотипно повезују – од позитивних, преко неутралних, до изразито негативних. АЈ, ТЈ и ПЈ су у асоцијативном систему испитаника описани читавим низом сликовитих израза, из којих се види да је слика датих језика у очима Срба изразито слојевита и хетерогена. У њу су уткани различити вредносни ставови и судови о томе како звуче ови језици, за шта су добри и по чему су специфични.

-
- ЛИТЕРАТУРА Bugarski, R. (2005). *Jezik i kultura*. Beograd: XX vek.
- Bugarski, R. (2003). *Jezici*. Beograd: Čigoja štampa ; XX vek.
- Vlahović, N. (1997). Stavovi o jeziku u okviru opštih izučavanja stavova. *Kultura*, 95, 61–77.
- Драгићевић, Р. (2010). *Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије: Чигоја штампа.
- Пипер, П. (2009). Реч Косово и њене вербалне асоцијације у српском језику. *Даница*, 2009, 85–94.
- Пипер, П. (2010). *Српски између великих и малих језика* (III изд.). Београд: Београдска књига.
- Пипер, П., Драгићевић, Р., Стефановић, М., (2005). *Асоцијативни речник српскога језика*. Београд: Београдска књига ; Службени лист СЦГ ; Филолошки факултет.
- Пипер, П., Драгићевић, Р., Стефановић, М. (2011). *Обрајни асоцијативни речник српскога језика: Од реакције ка стимулусу*. Београд: Београдска књига: Службени гласник.
- Хијероглифи. (2011). У: М. Шипка, И. Клајн. *Велики речник српских речи и израза* (3. изд.). Београд: Прометеј.

IVANA R. GLIGORIJEVIĆ

UNIVERSITY OF BELGRADE

FACULTY OF PHILOLOGY

DEPARTMENT OF ORIENTAL STUDIES

SUMMARY

HETERO-STEREOTYPES ABOUT ORIENTAL LANGUAGES
THROUGH VERBAL ASSOCIATIONS

This study deals with Serbian language speakers' perception of Oriental languages. The aim of the study is to determine the most frequent stereotypes about these languages in Serbian culture. The research is done through the analysis of verbal associations, which were collected in an online association test. The participants in the test were required to respond to each of the three stimuli (*Arabic language*, *Turkish language*, and *Persian language*) with one or more words that first come to their mind. Their responses (reactions) were then sorted by frequency and analyzed by various criteria. This survey included 654 respondents, submitting a total of 2,078 reactions. The stimulus *Arabic language* has evoked the biggest number of reactions (719), followed by *Turkish* (701) and *Persian language* (658). *Persian language* was the first by number of respondents without any association.

We have analyzed the most frequent thematic groups, for each of the three stimuli. The results have shown that Arabic language is mostly associated with *script*, which is compared to hieroglyphs and seen as complicated (due to unusual letters and right-to-left orientation). Turkish language is usually related to *TV series* and *Turkish loan-words* in Serbian. Turkish words make the biggest thematic group herein. It includes various Serbian borrowings from Turkish, as well as many Turkish words and expressions that can be heard in popular TV series. Persian is typically associated with something *unfamiliar*. The biggest thematic group for this stimulus includes various reactions that show how little we actually know about this language.

We have also paid attention to the following issues: what Oriental languages are best for, what we know about them, what they are like and what our perception of the intonation and sound of these languages is. The results thereby suggest that Serbian-language speakers are mostly familiar with Turkish, as a result of historical contacts and language borrowing. The most common adjectives describing all three languages are: *beautiful*, *interesting*, *difficult*, *complicated*, and *odd*. The sounds of these three Oriental languages

are described with various positive and negative adjectives and picturesque expressions.

KEYWORDS: Verbal Associations; Association Test; Arabic Language; Turkish Language; Persian Language; Serbian Language.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом Creative Commons Ауторство-Некомерцијално Међународна 4.0 (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial International 4.0 licence (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).